

راهکارهای عملی پیش‌گیری و مدیریت خطر تقلب در اعتبارات اسنادی*

روح‌الله رضایی^۱

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه قم

ابراهیم عبدی پور فرد^۲

استاد تمام عضو هیئت‌علمی دانشگاه قم

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۲/۲۷

چکیده

اگرچه اعتبارات اسنادی به‌عنوان یک شیوه پرداخت در معاملات بین‌المللی با هدف تسهیل روند تجارت بین‌المللی پدید آمد، اما به دلیل ویژگی‌های خاص خود می‌تواند موجب افزایش خطر تقلب در پرداخت‌های بین‌المللی باشد. عوامل متعددی از قبیل متکی بودن بر اسناد، فاصله مکانی بین خریدار و فروشنده، فقدان سازوکارهای تعقیب قانونی کارآمد و تفاوت رویکرد نظام‌های حقوقی در سطح بین‌المللی، از دلایل بروز تقلب در اعتبارات اسنادی است. در مقاله حاضر، سازوکارهای مدیریت ریسک با تمرکز بر رویکرد پیشگیرانه برای به حداقل رساندن خطر بروز تقلب در اعتبارات اسنادی و اقدامات لازم و ممکن برای پرهیز از تقلب‌هایی که ممکن است عملاً در روند تهیه و ارائه اسناد صورت گیرد، مورد بررسی قرار گرفته است. پژوهش ما بر این فرضیه استوار است که با اتخاذ تدابیر عملی مذکور در این پژوهش توسط اطراف دخیل در روند پرداخت از طریق ال-سی، خطر بروز تقلب به حداقل کاهش خواهد یافت و این رویکرد در مقایسه با واکنش‌های دیگر در قبال تقلب از قبیل اقامه دعوی حقوقی یا کیفری علیه شخص متقلب، از کارآمدی بیشتری برخوردار است.

کلیدواژه‌ها: تجارت بین‌الملل، اعتبار اسنادی، پیش‌گیری از تقلب، مدیریت ریسک، استقلال اعتبار.

*نوع مقاله: پژوهشی

1. rezayilawyer438@gmail.com

2. dr.abdipoor@gmail.com

DOI: 10.22067/le.v26i16.72780

مقدمه و طرح بحث

در تجارت امروز، مهم‌ترین و رایج‌ترین روش پرداخت بین‌المللی، اعتبار اسنادی^۱ یا ال-سی است (Shiravi, 2013:247) که به‌طور گسترده‌ای توسط تجار و شرکت‌های تجاری به‌عنوان ابزاری برای تأمین مالی و پرداخت در معاملات بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرد. علاوه بر این، این شیوه پرداخت با متمایل کردن ریسک عدم پرداخت از خریدار به بانک پرداخت‌کننده، باعث سهولت در روند تجارت بین‌المللی می‌شود. با وجود این، تعهد بانک در پرداخت مبلغ ال-سی به ذینفع به صرف ارائه اسناد مطابق با شرایط ال-سی توسط وی و نیز اعمال بی‌قید و شرط اصل استقلال اعتبار اسنادی از قرارداد پایه، استفاده از این روش پرداخت را در معرض خطر تقلب قرار داده است (Langrich, 2012: 319).^۲ مطابق ماده ۵ از UCP ۶۰۰ «بانک نه با کالا و خدمات بلکه با اسناد سر و کار دارد»^۳ (Zoughi, 2017: 27) به عبارت دیگر بانک به واقعیت‌های بیرونی توجهی ندارد و تنها اسناد مندرج در ال-سی را مد نظر قرار می‌دهد (Harfield, 1974: 69). تنها تکلیف بانک گشاینده اعتبار این است که جهت اطمینان خاطر از اینکه اسناد ارائه شده بر حسب ظاهرشان منطبق با مفاد و شروط اعتبار است، مراقبت و دقت معمولی را به عمل آورد (Buckley & Yang, 2007:355)؛ بنابراین ذینفع برای وصول طلب خود نیازی به اثبات انجام تعهدات خود در قرارداد پایه ندارد، بلکه صرفاً ارائه اسناد منطبق با شرایط ال-سی وی را مستحق دریافت مبلغ اعتبار از بانک گشاینده اعتبار می‌کند. وجود این قاعده که بانک صرفاً باید اسناد ارائه شده و نه چیز دیگر را مورد توجه قرار دهد، به بروز جعل و تقلب در اعتبارات اسنادی دامن می‌زند (Ibid: 356). گزارش سازمان ملل در سال ۲۰۰۹^۴ در موضع بیان چهار نوع از تقلب در اعتبارات اسنادی،

۱. اعتبار اسنادی یکی از روش‌های پرداخت در تجارت بین‌الملل است که براساس آن، به درخواست واردکننده، یک بانک معتبر به عنوان بانک گشاینده اعتبار در برابر صادرکننده به عنوان ذینفع اعتبار متعهد می‌شود مبلغی را که معمولاً تمام یا بخشی از مبلغ قرارداد پایه تجاری است، مشروط به ارائه اسناد کالا از سوی ذینفع به وی پرداخت کند.

۲. اصل استقلال اعتبار اسنادی از قرارداد اصلی باعث تفکیک تعهد بانک به پرداخت وجه ال-سی به ذینفع، از تعهدات ذینفع در قرارداد بیع پایه می‌شود.

3. Banks deal with documents and not with goods, services or performance to which the documents may relate.

4. A Primer on New Techniques Used by the Sophisticated Financial Fraudsters with Special Reference to Commodity Market Instruments.

خریداران را به‌عنوان قربانیان اصلی تقلب به‌شمار آورده است. بر اساس گزارش فوق چهار نوع اصلی تقلب در ال-سی عبارتند از: نخست جعل اسناد توسط ذینفع برای دریافت وجه ال-سی از بانک گشاینده اعتبار درحالی که در واقع هیچ کالایی وجود خارجی ندارد، مورد دوم جایی است که کالاهای ارسالی توسط ذینفع (فروشنده) از لحاظ کمی و کیفی با قرارداد بیع مطابقت ندارند. نوع سوم عبارتست از فروش یک محموله به افراد متعدد و چهارمین مورد صدور بارنامه متعدد برای یک محموله است (UNCTAD, 2009). هرچند در اغلب موارد قربانی اصلی تقلب در ال-سی خریدار است اما بانک‌ها نیز به‌طور مکرر از تقلب در معاملات بین‌المللی متضرر شده‌اند (Ellen, 1998: 1) که در ادامه برخی از مصادیق آن بیان خواهند شد (بخش ۲-۲ و ۳-۲).

پژوهش حاضر به روش توصیفی و تحلیلی درصدد بررسی رویکرد پیشگیرانه نسبت به موضوع تقلب در اعتبارات اسنادی و پاسخ به این پرسش است که مناسب‌ترین اقدامات عملی برای به حداقل رساندن ریسک تقلب در اعتبار اسنادی یا ال-سی چیست؟ در این راستا، با رعایت اصل ترتیب منطقی مباحث، ابتدا مفهوم ریسک یا خطر تقلب و الزامات مدیریت آن را در تجارت بین‌المللی بیان نموده و پس از شناسایی مهم‌ترین مصادیق خطر تقلب در اعتبارات اسنادی، سازوکارهای مدیریت آن‌ها را با رویکرد پیشگیرانه بررسی خواهیم نمود؛ بنابراین، نتایج پژوهش به ترتیب، در سه بخش ارائه خواهد شد.

مفهوم ریسک و الزامات مدیریت آن در تجارت بین‌الملل

ریسک یا خطر با عدم قطعیت و احتمالی بودن ارتباط وثیقی دارد (Crockford, 1980: 11-12) به‌عبارت‌دیگر، ریسک در حالت کلی به معنای احتمال بروز ضرر و زیان ناشی از عدم قطعیت در انجام امور، به دلیل کامل نبودن اطلاعات و عدم شناخت صحیح و همه‌جانبه ما از جهان پیرامون است (Talebi & Shirzadi, 2011: 9). گاه این عدم قطعیت باعث پیدایش مشکلات و هزینه‌هایی می‌شود و مخاطراتی را به وجود می‌آورد. مهم‌ترین راهکار برای به حداقل رساندن این تبعات منفی، مدیریت ریسک مورد نظر است. مدیریت ریسک فرآیندی است که از طریق آن یک بنگاه اقتصادی یا شرکت تجاری با اتخاذ روش‌های بهینه در مقابل خطراتی در راستای دستیابی به اهداف خود با آن‌ها مواجه است، از خود واکنش نشان می‌دهد (Monahan, 2008: 1). برای

مدیریت خطر، درک درستی از عوامل مرتبط با آن خطر از قبیل عوامل ایجاد کننده خطر، کنترل‌های لازم برای آن، و نهایتاً پیامدهای احتمالی آن خطر، ضروری است (Ibid:4).

مراحل منطقی برای مدیریت یک خطر موجود عبارتند از: شناسایی خطر، ارزیابی خطر و سنجش خطر (Hertz & Howard, 1983: 11-17). علاوه بر آن، برای کاهش احتمال بروز خطر، اقداماتی از قبیل ایجاد مانع بر سر راه فعالیت‌های خطر آفرین، کاهش فعالیت‌هایی که به نحوی ممکن است موجب ایجاد خطر شوند و انجام یک تحلیل خطر-نفع برای شناسایی عوامل مرتبط با چنان فعالیت‌هایی ضروری است (Crouch & Wison, 1982: 195-201). بر این اساس، محققان معتقدند که تکنیک‌های مدیریت خطر جزء لاینفک فعالیت‌های تجاری به شمار می‌روند (Carey & Turnbull, 2001: 11-14). از همان آغاز پیدایش نظام تجارت و داد و ستد، همواره اشخاصی بوده‌اند که در آن نظام به سود خود اختلال ایجاد کنند (ICC International Maritime Bureau, 2002: 23-40). هر چند خدعه و تقلب یکی از قدیمی‌ترین و شناخته‌شده‌ترین پدیده‌ها در دنیای تجارت است، اما کشف و مدیریت آن بسیار دشوار است. در عمل، ممکن است هیچ‌گاه یک تقلب مهم اتفاق نیفتد اما مدیریت کارآمد خطر می‌تواند شرکت تجاری را یک قدم از دسترس متقلبان دورتر نگاه دارد.

به دلیل خسارات غیرقابل جبرانی که مسئله تقلب می‌تواند به بار بیاورد، برای هر شرکتی لازم است تا از یک سیستم مؤثر برای پیش‌گیری، کشف و واکنش در قبال تقلب، برخوردار باشد. به‌طور خاص می‌توان به نکات اساسی زیر برای موفقیت شرکت در تدوین سیستم مقابله با بروز تقلب اشاره کرد: نخست بهره‌گیری از منشور اخلاقی درون‌سازمانی مناسب و اتخاذ یک سیاست درست ضد تقلب، دوم آموزش کارکنان شرکت در جهت هوشیاری و مراقبت نسبت به شناسایی علائم بروز تقلب یا احتمال بروز آن و سوم برطرف کردن اشکالات مؤثر در بروز تقلب و حصول اطمینان از مرتفع شدن آن‌ها (Pickett, 2006: 120-122; Yeganeh, et al., 2010:88-89).

بنابراین، یک سیاست ضد تقلب مناسب باید چهار اقدام را در دستور کار خود قرار دهد: پیش‌گیری، شناسایی و کشف، بازدارندگی و نهایتاً واکنش مناسب در قبال تقلب (AICPA, 2009). برای مقابله با تقلب، پیش‌گیری و بازدارندگی باید به موازات یکدیگر عمل کنند؛ بنابراین در هنگام ترسیم روند یا سازوکارهای مقابله با تقلب، شرکت تجاری باید هر دو موضوع را مورد ملاحظه قرار دهد. با وجود این، حتی سخت‌ترین کنترل‌ها نیز ممکن است در مقابل کلاهبرداران

حرفه‌ای از کارآیی لازم برخوردار نباشند، بنابراین، یک برنامه اجرایی مناسب برای شناسایی و کشف تقلب نیز مورد نیاز است. پس از شناسایی و کشف تقلب، لازم است تا در قبال آن یک واکنش مناسب صورت گیرد (Ibid). پس برای مدیریت خطر تقلب، به‌طور خاص، اتخاذ اقدامات پیشگیرانه قبل از بروز واقعی تقلب، به‌منظور کنترل و جلوگیری از تبعات زیانبار آن، ضروری است.

مهم‌ترین مصادیق تقلب در اعتبارات اسنادی

به‌طور کلی می‌توان گفت که تمامی اطراف دخیل در ال-سی ممکن است قربانی تقلب واقع شوند. علی‌رغم اینکه تا کنون در اغلب پرونده‌ها، متقاضی ال-سی (خریدار) به‌عنوان قربانی اصلی تقلب مورد تعدی قرار گرفته است (Rosmawani & Nurul, 2014: 225) اما گسترش شیوه‌های نوین تقلب در ال-سی منجر به افزایش پرونده‌هایی شده است که در آن‌ها ذینفع و بانک‌های دخیل نیز مورد تقلب واقع شده‌اند. در ادامه برخی از مهم‌ترین موارد بروز تقلب در معاملات متضمن ال-سی مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

متقاضی گشایش ال-سی به‌عنوان قربانی تقلب

معمولاً خریدار بر مبنای یک قرارداد بیع بین‌المللی، اقدام به گشایش اعتبار به نفع فروشنده می‌کند. ماهیت اسنادی ال-سی می‌تواند انگیزه خوبی را برای یک فروشنده متقلب فراهم کند تا بدون اینکه تعهدات خود بر اساس قرارداد بیع را به‌درستی انجام داده باشد یا حتی بدون اینکه کالاها را برای خریدار ارسال کرده باشد، اقدام به ارائه اسناد منطبق به بانک کند و از آنجا که رسیدن کالا از مبدأ به مقصد معمولاً مدتی زمان می‌برد، خریدار مدتی پس از انتقال وجه ال-سی به ذینفع از متقلبان بودن اسناد ارائه شده به بانک مطلع می‌شود (Godier, 2001: 1-23). در چنین وضعیتی بانک در خصوص اسناد متقلبانه مسئولیتی ندارد و از این رهگذر زیانی هم نمی‌بیند چراکه مطابق ماده ۳۴ از یو سی پی ۶۰۰ بانک تعهدی برای بررسی اصالت اسناد ارائه شده توسط ذینفع ندارد، بلکه زیان‌دیده اصلی خریدار است که ثمن را پرداخت کرده است اما کالای موضوع معامله را دریافت نکرده است.

بانک گشاینده اعتبار به عنوان قربانی تقلب

در فرآیند پرداخت از طریق ال-سی، فروشنده یا همان ذینفع باید اسناد اصلی مندرج در ال-سی را به بانک گشاینده اعتبار در کشور متقاضی اعتبار یا به یکی از بانک‌های تأیید کننده اعتبار، انتقال دهنده اعتبار یا ابلاغ کننده اعتبار در کشور خود تسلیم کند. در این اثناء فروشنده به منظور آگاه کردن خریدار از نام کشتی حامل کالا و زمان تقریبی رسیدن محموله به بندر مقصد، اطلاعات مورد نظر را برای خریدار ارسال می‌کند. در این حالت یک متقاضی متقلب ممکن است بر مبنای این اطلاعات دریافتی از فروشنده اقدام به جعل اسناد مالکیت اصلی (از جمله بارنامه) کرده و سپس آن‌ها را به محض رسیدن محموله به مقصد به متصدی حمل ارائه کند و دستور تحویل محموله را به دست بیاورد و بانک گشاینده اعتبار را با مسئولیت پرداخت وجه ال-سی به فروشنده تنها بگذارد (Demir-Araz, 2002: 128-133). در این وضعیت خریدار کالاها را به دست آورده است در حالی که تمام یا بخشی از مبلغ اعتبار را به بانک گشاینده بازپرداخت نکرده است.

بانک تأیید کننده به عنوان قربانی تقلب

در اعتبارات اسنادی علاوه بر بانک گشاینده اعتبار معمولاً بانک دیگری نیز تحت عنوان بانک کارگزار در روند اعتبار اسنادی دخالت دارد. ممکن است این بانک اعتبار اسنادی را تأیید کند که در این صورت مسئولیت پرداخت به ذینفع را نیز متقبل می‌شود (Shiravi, 2013:248)؛ بنابراین ذینفع می‌تواند با ارائه اسناد مطابق اما متقلبانه به بانک تأیید کننده توسط این بانک مورد پرداخت قرار گیرد. در پرونده معروف Banco Santander S.A. v Bayfern Ltd (1999) ذینفع اسناد مربوط به یک ال-سی مدت دار را به Banco Santander که بانک تأیید کننده بود، ارائه کرد. در سررسید اعتبار بانک مزبور از بانک گشاینده اعتبار درخواست پرداخت کرد اما به دلیل ارائه اسناد متقلبانه از سوی ذینفع، بانک گشاینده اعتبار از پرداخت وجه ال-سی امتناع کرد. دادگاه در این پرونده به نفع بانک گشاینده اعتبار رأی داد و معتقد بود که امتناع بانک گشاینده اعتبار از پرداخت وجه ال-سی به بانک تأیید کننده موجه بوده است. با وجود این، براساس مقررات عرفی و رویه‌های

متحدالشکل اعتبار اسنادی^۱ (یو سی پی ۶۰۰) بانک گشاینده اعتبار موظف به پوشش پرداخت بانک تأیید کننده در صورت قبول پرداخت مدت دار پیش از سررسید، است (Farrokhi, 2010: 26-27). بند ج ماده ۷ یو سی پی ۶۰۰ مقرر می‌دارد: «بانک گشاینده متعهد به پوشش وجه بانک تعیین شده‌ای است که پذیرش پرداخت یا معامله اسناد مطابق با اعتبار را به عمل آورده و اسناد مذکور را به بانک گشاینده ارسال داشته است. پوشش وجه اسناد ارائه شده مطابق با اعتبار، تحت اعتباری که در مقام قبولی یا پرداخت مدت دار قابل استفاده است، در سررسید انجام می‌گیرد هر چند که بانک تعیین شده قبل از سررسید مبادرت به پرداخت یا خرید اسناد کرده باشد.»

شرکت بیمه به‌عنوان قربانی تقلب

طرف متقلب ممکن است پس از انعقاد قرارداد بیع از بارگیری کالا امتناع کند و سپس کشتی را در مسیر مقصد، غرق کند و پس از آن از شرکت بیمه مطالبه خسارت کند. همچنین ممکن است وی کالای بارگیری شده را به شخص ثالثی بفروشد و سپس اقدام به غرق کردن کشتی کند و از شرکت بیمه خسارت بخواهد (Demir-Araz, 2002: 128-133).

مدیریت خطر تقلب در ال-سی

بر مبنای نظریه مدیریت خطر تقلب و با توجه به رویکردهای پیشگیرانه و بازدارنده، در جایی که ال-سی به‌عنوان یک ابزار پرداخت در یک معامله تجاری بین‌المللی مطرح می‌شود، مهم‌ترین اقدامات عبارت از اقدامات پیشگیرانه هستند. در این بخش به بررسی اقدامات پیشگیرانه‌ای که هر یک از طرف‌های دخیل در ال-سی (خریدار، فروشنده، بانک‌ها و مشاوران حقوقی) می‌توانند برای جلوگیری از بروز تقلب انجام دهند می‌پردازیم.

دو ویژگی مهم برای اقدامات قانونی پیشگیرانه مورد شناسایی قرار گرفته است: نخست اینکه این گونه اقدامات ناظر به شیوه‌های تقلبی احتمالی است که ممکن است در آینده روی دهد و دوم اینکه در اتخاذ اقدامات پیشگیرانه قانونی، تصمیم‌گیرنده نهایی مشتری است که بر اساس مشاوره

1. Uniform Custom and Practices for Documentary Credit (UCP 600)

وکیل خود تصمیم‌گیری می‌کند (Gruner, 1998). اعمال اصول فوق در پیش‌گیری از بروز تقلب در ال-سی می‌تواند با اتخاذ یکی از روش‌های ذیل مؤثر واقع شود: نخست اینکه انواع تقلب‌های اتفاق افتاده در گذشته مورد توجه و ملاحظه قرار گیرد و علاوه بر آن، انواع تقلب‌های احتمالی در آینده، مورد پیش‌بینی و ارزیابی قرار گیرند. با مورد توجه قرار دادن شیوه‌های تقلب سابق و شیوه‌های تقلب احتمالی آتی، طرف‌های تجاری می‌توانند اقدام به اتخاذ اقدامات پیشگیرانه نسبت به بروز تقلب کنند. دوم اینکه طرف‌های تجاری دخیل در ال-سی نقش اصلی را در پیش‌گیری از بروز تقلب ایفا می‌کنند. حتی در صورتی که آن‌ها بتوانند از مشاوره یک وکیل یا یک موسسه حقوقی راجع به یک مسئله خاص مرتبط با تقلب بهره بگیرند، اما نهایتاً این طرفین معامله هستند که اقدام به معامله می‌کنند و تصمیم می‌گیرند که چگونه با یک مشکل خاص مواجه شوند. علاوه بر این برخی شیوه‌های سیستماتیک برای بهبود اقدامات پیشگیرانه و بازدارنده توسط برخی نویسندگان ارائه شده است که در صورت به کارگیری این شیوه‌ها در معاملات متضمن ال-سی، احتمال بروز تقلب تا حدودی کاهش خواهد یافت (Barton, 2006: 84).

برای اعمال اقدامات پیشگیرانه، توجه به تحلیل اقتصادی سود-هزینه نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. برخی صاحب‌نظران معتقدند که تلاش برای پیش‌گیری از تقلب به‌طور کلی تنها هنگامی توجیه‌پذیر است که مخارج چنین اقداماتی کمتر از هزینه‌ها و زیان‌های احتمالی ناشی از بروز تقلب باشد (Gruner, 1998)؛ به عبارت دیگر حدود و ثغور اقدامات پیشگیرانه باید با دقت مورد بررسی قرار گیرد. فهم درست از هزینه‌های پیش‌گیری به تاجر کمک می‌کند تا تصمیم عاقلانه‌ای درباره میزان و شدت اقدامات مذکور اتخاذ کند. با توجه به اینکه در حال حاضر در اغلب پرونده‌های تقلب در ال-سی، بیشتر قربانیان را خریداران تشکیل می‌دهند، بنابراین ابتدا اقداماتی را که خریدار می‌تواند برای پیش‌گیری از تقلب انجام دهد، مورد بررسی قرار می‌دهیم.

اقدامات پیشگیرانه خریدار

مهم‌ترین اقدامات پیشگیرانه‌ای که خریدار در یک قرارداد بیع بین‌المللی می‌تواند انجام دهد عبارتند از: بررسی اعتبار و ثبات مالی فروشنده، بررسی موقعیت و وضعیت وسیله حمل مذکور در قرارداد، به کارگیری یک کارشناس یا بازرس مستقل، پذیرش برات مدت دار به جای برات به رؤیت، گنجاندن شرط «خرید پس از تأیید» در قرارداد بیع، بررسی اصالت بارنامه، ملزم کردن

متصدی حمل به ارسال بارنامه به بانک، مطالبه تضمین حسن انجام تعهد از فروشنده و استفاده از بیمه اعتبار صادرات.

بررسی اعتبار فروشنده

پیش از آنکه خریدار اقدام به انعقاد قرارداد ببع با طرف مقابل کند، وی باید تا حد ممکن اطلاعاتی در خصوص اعتبار و خوش‌حسابی فروشنده به دست بیاورد (Demir-Araz, 2002: 133). خریداران اغلب قادرند از طرق مختلفی درباره پیشینه و وضعیت فعلی کسب‌وکار فروشنده اطلاعات لازم را کسب کنند. از همه مهم‌تر اینکه برقراری تماس با بانک‌های محل تجارت فروشنده برای آگاهی از سابقه اعتبار وی می‌تواند کمک بزرگی برای خریدار باشد (Sun, 1999: 185-187). از دیدگاه اقتصادی درست است که بررسی اعتبار طرف قرارداد ممکن است در بردارنده هزینه باشد، اما قطعاً در مقایسه با هزینه‌های احتمالی که در صورت بروز تقلب به بار می‌آید یک بررسی و تحقیق جامع و کامل مقرون‌به‌صرفه است؛ چراکه برای خریدار انتخاب یک شریک قابل اعتماد در معاملات تجاری بین‌المللی از اهمیت به‌سزایی برخوردار است.

بررسی ظرفیت و موقعیت وسیله حمل قراردادی

یکی از مسائل مهم در تنظیم قراردادهای بین‌المللی، استفاده مناسب از یکی از اصطلاحات مندرج در اینکوترمز^۱ است (Shiravi, 2013: 299). صرف نظر از اینکه خریدار باید از قبل اعتبار فروشنده را کنترل کرده باشد، لازم است که با دقت و احتیاط کامل از بین شیوه‌های موجود در اینکوترمز، شیوه‌ای را که در خصوص تخصیص ریسک کالا، هزینه‌ها و مسئولیت‌ها مناسب تشخیص می‌دهد، انتخاب کند (Yanan, 2011: 221). به‌ویژه به دست آوردن اطلاعات مربوط

1. Incoterms or ICC rules for the use of domestic and international trade terms

اینکوترمز یا اصطلاحات تجاری بین‌المللی، مقررات عرفی تجارت بین‌الملل است که توسط اتاق بازرگانی بین‌المللی تدوین و در مجموعه‌ای به نام اینکوترمز ارائه و مورد عمل تجار در مبادلات بین‌المللی قرار می‌گیرد. در اینکوترمز تعهدات فروشنده و خریدار در اجرای هر یک از روش‌های ببع بین‌المللی در غاب عناوینی همانند فوب، سیف و ... مشخص می‌شود. در هر یک از روش‌ها برحسب مقررات اینکوترمز، ریسک و هزینه‌های حمل و اجرای قرارداد ببع میان طرفین توزیع می‌شود.

به وسیله حمل کالا و انتخاب شیوه FOB به جای CIF در قرارداد بیع جهت اطمینان از اینکه خریدار بر کالای در حال حمل کنترل و نظارت دارد، برای خریدار مناسب است (Gu & Ruiping, 2005: 237). همچنین بهتر است که خریدار شروط مرتبط با نام کشتی و زمان حمل را به نفع خود در قرارداد بیع بگنجانند. خریدار با استفاده از اطلاعات استاندارد لویدز^۱ می تواند دریابد که آیا کشتی مورد نظر قادر است مقدار کالای قراردادی را حمل کند یا نه و علاوه بر این سیستم هوشمند حمل و نقل لویدز قادر است موقعیت جغرافیایی کشتی را نمایش دهد و بنابراین زمان تقریبی رسیدن کشتی به بندر مقصد قابل تعیین خواهد بود (<https://www.lloydslistintelligence.com>).

استفاده از بازرسی مستقل

در تجارت بین المللی، روش های پرداخت متفاوت باعث تخصیص خطرات مختلف به طرف های مختلف می شود. پرداخت از طریق ابزار ال-سی عمدتاً خطر را متوجه خریدار می کند چراکه پرداخت توسط بانک صرفاً در قبال ارائه اسناد از سوی فروشنده صورت می گیرد و این موضوع فرصت انجام اعمال متقلبانه را به فروشنده می دهد. برای ایجاد امنیت بیش تر، بهتر است که خریدار تأییدیه شخص ثالثی را در مورد کالای ارسالی به دست آورد (Nelson, 2000: 115). بازرسی مستقل به عنوان شخص ثالث، می تواند از مهارت خود در تعیین کیمت و کیفیت کالا و تفتیش اینکه آیا کالا بارگیری شده است یا نه استفاده کند.^۲ به این ترتیب خطر تقلب تا حدود زیادی کاهش پیدا می کند. درست است که به کارگیری چنین اقداماتی مستلزم هزینه است اما در بسیاری مواقع تقسیم هزینه ها بستگی به قدرت چانه زنی طرفین دارد و امکان تخصیص هزینه ها به اشخاص مختلفی از طریق مذاکره وجود دارد.

۱. Lloyd's List Intelligence یک سرویس تخصصی اطلاعات تجاری در حوزه حمل و نقل دریایی در سطح جهان است که ارائه کننده خدمات برخطی از قبیل ارائه اطلاعات جامع در رابطه با خصوصیات کشتی ها، زمان حرکت و موقعیت جغرافیایی کشتی های در حال حرکت، شرکت های حمل و نقل، بندر و سوانح دریایی و ... است.

۲. برای مثال یکی از شرکت های با سابقه در امر بازرسی، تأیید، آزمایش و گواهی کالا شرکت SGS است که خدماتی از قبیل نظارت بر بارگیری، بازرسی پیش از حمل، بیمه کیفیت کالا و بازرسی کنترل کیفیت کالا را ارائه می کند.

استفاده از برات وعده‌دار به جای برات به رؤیت

طرف متقلب برای به دست آوردن وجه ال-سی از بانک پرداخت کننده از طریق ارائه اسناد جعلی، مجبور است این کار را پیش از اینکه کالا مورد بازرسی قرار بگیرد انجام دهد تا تقلب وی پیش از تحویل پرداخت کشف نشود؛ بنابراین بهتر است که خریدار در شیوه پرداخت ال-سی در معاملات بین‌المللی به جای برات به رؤیت از برات مدت دار^۱ استفاده کند (Murray, 1993: 509). در صورتی که برای پرداخت از برات به رؤیت استفاده شود، بانک به محض ارائه برات از سوی ذینفع اقدام به پرداخت می‌کند؛ اما در صورت استفاده از برات وعده‌دار، پرداخت می‌تواند چند روز پس از قبولی انجام شود؛ بنابراین متقاضی اعتبار (خریدار) یا بانک گشاینده قادرند تقلب را پس از رسیدن کالا و پیش از سررسید پرداخت کشف کنند و به ایراد تقلب استناد نمایند (Stoufflet, 2008:297). راه‌حل دیگر، گنجاندن شرطی در قرارداد است که پرداخت را در مدت‌زمان معینی پس از ارائه اسناد توسط فروشنده مجاز بداند. منظور از گنجاندن چنین شرطی می‌تواند بررسی صحت و سقم کمیت و کیفیت کالا توسط خریدار باشد. پرونده United Bank Limited v. Cambridge Sporting Goods Corp (1976) در ایالات متحده نمونه خوبی برای بیان تأثیر استفاده از برات مدت دار است. در این پرونده قرار بود فروشنده‌ای در پاکستان محموله‌ای حاوی دستکش‌های بوکس را به خریداری در نیویورک تحویل دهد مشروط به اینکه پرداخت وجه ال-سی نه روز پس از قبول برات مطالبه شود. پس از رسیدن محموله مورد نظر به نیویورک کالا مورد بازرسی قرار گرفت و مشخص شد که دستکش‌ها قدیمی، بدون لفاف و پاره هستند. خریدار خواستار دستور موقت برای عدم پرداخت وجه ال-سی شد و دادگاه نیز بر مبنای تقلب، اقدام به صدور دستور موقت کرد. اگر در این معامله از برات به رؤیت استفاده شده بود، بانک ملزم به پرداخت فوری وجه ال-سی می‌بود و همچنین خریدار هیچ فرصتی برای بازرسی کالا نمی‌داشت و در نتیجه به احتمال قوی فروشنده در اقدام متقلبانه خود موفق می‌شد (Yanan, 2011: 223).

گنجاندن شرط «خرید پس از تأیید مطابقت مبیع»^۱

یکی دیگر از اقدامات پیشگیرانه خریدار گنجاندن شرط «خرید پس از تأیید مطابقت کالا» در قرارداد پایه بیع است (Murray, 1993: 105). بر اساس این شرط، تا زمانی که خریدار کالا را تأیید و تصدیق نکند، مالکیت کالا به خریدار منتقل نمی‌شود.^۲ در این نوع بیع پس از آنکه مبیع به مقصد رسید، و وجود و مطابقت مبیع با قرارداد توسط خریدار تأیید شد، مالکیت مبیع به خریدار منتقل می‌شود و سپس خریدار ثمن را می‌پردازد (Niasari, 2016: 297). در اصل استفاده از چنین شرطی به منظور حصول اطمینان از مطابقت کیفیت کالا با مشخصات قراردادی آن به وجود آمده بود. با وجود این در صورت درج و استفاده از چنین شرطی، وضعیت کالا و نیز اصل وجود یا عدم وجود آن، در طی فرآیند معاینه کالا جهت تأیید، قابل شناسایی و کشف خواهد بود؛ بنابراین با استفاده از این شیوه خریدار می‌تواند دلایل معتبری برای منع بانک از پرداخت وجه ال-سی داشته باشد. علی‌رغم تمامی انتقاداتی که بر به کارگیری چنین شرطی به دلیل مغایرت آن با اصل استقلال ال-سی شده است، باید گفت که وجود این شرط به‌عنوان یک استراتژی کارآمد برای ممانعت از پرداخت وجه ال-سی به فروشنده متقلب، از اهمیت زیادی برای خریدار برخوردار است.

در پرونده انگلیسی *Sirius International Insurance Corp v. FAI General Insurance Co Ltd* (2003)، تصمیم دادگاه تأیید کننده درج شرط «خرید پس از تأیید» در قرارداد پایه بیع بود. قاضی بدوی معتقد بود که اصل استقلال ال-سی شامل موقعیتی نمی‌شود که در آن ذینفع به صراحت در قرارداد پایه موافقت کرده است که وی نمی‌تواند بدون موافقت خریدار وجه ال-سی را دریافت کند. این تصمیم در دادگاه تجدیدنظر نیز مورد تأیید قرار گرفت.

تأیید اصالت بارنامه

برخی متخصصین توصیه می‌کنند که خریدار از فروشنده درخواست کند تا روگرفت اسناد تعیین شده در ال-سی را پیش از ارائه به بانک، از طریق پست، ایمیل یا فکس برای وی ارسال

1. Sale of goods on approval

۲. در قانون بیع کالای انگلستان (۱۹۷۹) چنین شرطی مورد شناسایی و تأیید قرار گرفته است.

کند. این تکنیک به خریدار فرصت کافی را برای بررسی اصالت برخی اسناد کلیدی از جمله بارنامه، می‌دهد (Gu, 2000: 207). بهترین شیوه برای انجام چنین کاری برقراری تماس تلفنی با صادرکننده بارنامه جهت بررسی اصالت آن است (Murray, 1993: 512) و بهتر است که خریدار مکالمه تلفنی خود با صادرکننده بارنامه را به‌طور قانونی ثبت و ضبط کند.

ملزم کردن متصدی حمل به ارسال بارنامه به بانک

به‌طور معمول در یک معامله متضمن ال-سی متصدی حمل اصل بارنامه را برای فروشنده ارسال می‌کند و سپس فروشنده آن را به همراه سایر اسناد تعیین شده در ال-سی به بانک پرداخت کننده تسلیم می‌کند. این شیوه ارائه بارنامه توسط فروشنده به بانک، در را به روی جعل بارنامه باز می‌کند (Murray, 1993: 511)؛ بنابراین مناسب است که خریدار مقرر کند که متصدی حمل بارنامه اصلی را نه به ارسال کننده (فروشنده) بلکه مستقیماً به بانک پرداخت کننده تحویل دهد و در غیر این صورت ال-سی بدون دریافت بارنامه مورد قبول قرار نگیرد (Ibid). هدف از این راه‌حل، یعنی ارسال مستقیم بارنامه توسط متصدی حمل به بانک گشاینده اعتبار، این است که بارنامه مذکور در اختیار ذینفع اعتبار (فروشنده) قرار نگیرد تا وی امکان دست بردن در مفاد آن را نداشته باشد (Niasari, 2016: 297). به این ترتیب فرصت و احتمال جعل بارنامه توسط فروشنده کاهش می‌یابد. با وجود این، روش مذکور نیز ارائه کننده یک تضمین کامل برای خریدار جهت جلوگیری از تقلب توسط فروشنده نیست؛ زیرا ممکن است فروشنده با متصدی حمل تباری کند و متصدی یک بارنامه غیر واقعی را به بانک پرداخت کننده تسلیم کند (Murray, 1993: 511).

استفاده از ضمانت انجام تعهد

اخذ ضمانت انجام تعهد از فروشنده ممکن است بهترین روش برای خریدار برای در امان ماندن از تبعات منفی تقلب فروشنده باشد (Demir-Araz, 2000: 134). فروشنده با ارائه چنین ضمانتی برای خریدار به عنوان ذینفع ضمانت‌نامه، انجام تعهدات قراردادی خود را تضمین می‌کند. اجرای معیوب تعهد از سوی فروشنده ممکن است بانک صادرکننده ضمانت را به صرف درخواست خریدار، ملزم به پرداخت مبلغ مورد توافق به وی کند. استفاده از ضمانت انجام تعهد ممکن است بر پیچیدگی معاملات بیفزاید و موجب افزایش هزینه‌ها از جمله هزینه خدمات بانکی

شود. با وجود این، چنین ضمانتی که به وسیله فروشنده ارائه شده است و تعهد بی قید و شرط بانک را به همراه دارد، می تواند احتمال بروز تقلب را به حداقل ممکن کاهش دهد.

تحصیل بیمه نامه و بیمه اعتبار صادرات

بیمه یک شیوه سستی برای انتقال خطرات مورد نظر به شرکت بیمه بر اساس قرارداد بیمه است. بیمه در اغلب اقدامات مربوط به مدیریت ریسک نقش مهمی ایفا می کند (Young & Tippins, 2001: 324). متأسفانه به طور معمول شرکت های بیمه خطرات تقلب در ال-سی را پوشش نمی دهند و در عمل برخی شرکت های بیمه با اخذ مبالغ هنگفتی چنین خطراتی را بیمه می کنند و برخی دیگر نیز صرفاً مجموعه ای از معاملات را بیمه می کنند و از بیمه کردن صرف یک معامله امتناع می کنند که این امر باعث تحمیل هزینه زیادی بر متقاضی ال-سی می شود. بیمه اعتبار صادرات نقش اساسی و حیاتی در تجارت بین الملل ایفا می کند و اصولاً خریدار و فروشنده هر دو را تحت حمایت قرار می دهد. نهادهای مختلفی شامل سازمان های دولتی و خصوصی متعددی وجود دارند که اقدام به ارائه بیمه ریسک واردات، صادرات و سرمایه گذاری خارجی می کنند. به طور معمول بیمه اعتبار صادرات خطرات ذیل را مورد پوشش قرار می دهد: ۱. خطرات تجارت و کسب و کار از قبیل ورشکستگی خریدار، عدم تمایل به پرداخت و عدم اجرای صحیح قرارداد؛ ۲. خطرات سیاسی و خطرات مرتبط با آن؛ ج. خطرات مالی و ارزی (Van Houtte, 2002: 285-287).

از لحاظ موضوع بحث این پژوهش، پوشش خطر عدم اجرای صحیح قرارداد بیع پایه دارای اهمیت زیادی است. اگر عدم وجود کالایی که وجه آن از طریق ال-سی پرداخت شده است مستند به عدم اجرای قرارداد از سوی فروشنده باشد، این خطر می تواند به وسیله یک قرارداد بیمه اعتبار صادرات، پوشش داده شود.

درخواست تسلیم الکترونیکی اسناد

فرآیند عملکرد ال-سی که به طور معمول از طریق اسناد کتبی صورت می گیرد، مستلزم تولید حجم انبوهی از اسناد کتبی است که نه تنها موجب اتلاف وقت می شود بلکه ناکارآمد و در معرض تقلب است (Christensen, 2003: 3). به منظور غلبه بر چنین مشکلاتی پروژه BOLERO در سال

۱۹۹۹ شروع به فعالیت کرد (Islam & Ahamed, 2008: 10). BOLERO یک سازمان صنعتی تجاری است که مقر اصلی آن در لندن است. عمده اهداف تأسیس این نهاد فراهم کردن تسلیم ایمن اسناد تجاری به شکل الکترونیکی در سطح بین‌المللی، کاهش کاغذبازی و کاهش احتمال بروز تقلب بوده است (<http://www.bolero.net>). عمده فعالیت‌های این سازمان عبارت از: ارائه بارنامه الکترونیکی و انتقال مالکیت، پرداخت الکترونیکی و جوه، تحویل و حمل کالا است. علاوه بر این، این سازمان ابزارهای ایمن و رمزگذاری شده‌ای را جهت مقابله با تقلب و جعل در دسترس تجار قرار می‌دهد (Biederman, 1998: 17). چهارچوب قانونی برای ارائه الکترونیکی اسناد در ال-سی، به وسیله اتاق بازرگانی بین‌المللی تحت عنوان eUCP ارائه گردیده است؛ بنابراین می‌توان ادعا کرد که ارائه الکترونیکی اسناد تعیین شده در ال-سی با وجود هزینه‌هایی که دارد، می‌تواند یک راه‌حل کارآمد و کافی در راستای مدیریت ریسک تقلب برای تمامی طرف‌های دخیل در معاملات بین‌المللی متضمن ال-سی باشد. خریدار می‌تواند در قرارداد بیع یا در خود ال-سی مقرر کند که اسناد مورد نظر به صورت الکترونیکی ارائه شوند که این امر به دلیل امنیت بالای امضای الکترونیکی و به کارگیری سایر تکنیک‌های رمزگذاری، خطر بروز تقلب را به حداقل می‌رساند (Collyer, 2003: 1).

اقدامات پیشگیرانه دینفع (فروشنده)

دینفع اعتبار اسنادی نیز به نوبه خود برای اینکه در روند پرداخت از طریق اعتبار اسنادی قربانی تقلب طرف معامله خود (خریدار) قرار نگیرد، باید از یک سری اقدامات احتیاطی بهره‌گیرد که در ادامه به بررسی آن‌ها خواهیم پرداخت.

انتخاب مشتری دارای اعتبار

انتخاب یک مشتری خوش حساب و دارای اعتبار بهترین وسیله برای جلوگیری از بروز تقلب و قرار گرفتن در یک وضعیت زیانبار است. متخصصین حوزه اعتبارات اسنادی معتقدند که خریداری که از مکانیزم پرداخت ال-سی در تجارت بین‌الملل استفاده می‌کند باید در خصوص انتخاب فروشنده خود و وضعیت مالی وی با دقت و احتیاط عمل کند (Yang, 1998: 172). این مطلب در مورد فروشنده نیز کاملاً صادق است. فروشنده می‌تواند از طریق برقراری ارتباط با

بانک‌ها یا نهادهای حرفه‌ای که درخصوص بررسی اعتبار تجار ارائه خدمات می‌کنند، اطلاعات لازم را درباره اعتبار و پیشینه مالی خریدار جدید خود به دست بیاورد (Yanan, 2012: 343-354). چنین اطلاعاتی در جایی که طرف معامله یک واسطه تجاری یا دلال است، از اهمیت بالایی برخوردار است و بنابراین لازم است تا تحقیق دقیق‌تری نسبت به توان مالی وی و وضعیت معاملات سابق وی صورت گیرد.

بررسی دقیق مفاد ال-سی پیش از قبول آن

فروشنده باید پس از دریافت ال-سی بدون فوت وقت و به‌دقت مفاد آن را مورد بررسی قرار دهد تا فرصت کافی برای اعمال اصلاحات احتمالی در مفاد ال-سی را داشته باشد. به‌این ترتیب فروشنده بعداً در ارائه اسناد منطبق به بانک با مشکلی مواجه نخواهد شد. فروشنده در هنگام کنترل مفاد ال-سی باید به دو موضوع مهم توجه داشته باشد: نخست اینکه وی باید معتبر بودن خود ال-سی را که شامل اعتبار بانک گشاینده اعتبار، شروط پرداخت و مناسب بودن مدت اعتبار ال-سی می‌شود، به‌دقت کنترل کند (Yanan, Ibid). نکته دوم اینکه فروشنده باید مطابقت مفاد و شروط ال-سی با مفاد قرارداد بیع پایه را مورد بررسی قرار دهد. در بررسی مفاد ال-سی ممکن است فروشنده برخی شروط را غیراخلاقی، متعذر یا متعسر الحصول تشخیص دهد. شروط مذکور در عرف تجاری بین‌المللی به «شروط نرم»^۱ شهرت یافته‌اند. چنین شروطی کنترل کامل روند ال-سی را به دست متقاضی (خریدار) داده و ذینفع را در موضع انفعالی قرار می‌دهند (www.businessdictionary.com).

در چنین شرایطی فروشنده باید بلافاصله از متقاضی ال-سی اصلاح این شروط را بخواهد و مقرر کند که خریدار در مدت‌زمان معینی اصلاحات مورد نظر را انجام دهد (Alavi, 2016: 151). همچنین فروشنده ضمن این اقدام باید با توجه به تأخیر پیش آمده به دلیل اصلاح مفاد ال-سی، از خریدار بخواهد تا مدت‌زمان اعتبار ال-سی را تمدید کند. در صورت امتناع خریدار از اصلاح مفاد ال-سی، فروشنده می‌تواند قرارداد بیع را به دلیل عدم گشایش اعتبار توسط خریدار، که یکی

1. Soft clauses

از شروط قرارداد بیع بوده است، فسخ شده تلقی کند و حق مطالبه خسارت ناشی از نقض قرارداد را برای خود محفوظ نگه دارد.

تنظیم محتاطانه قرارداد بیع پایه

به طور معمول پیش از انعقاد ال-سی بین متقاضی و بانک گشاینده اعتبار یک قرارداد بیع بین‌المللی بین متقاضی و ذینفع وجود دارد که مفاد و شروط ال-سی مبتنی بر آن است؛ بنابراین قرارداد بیع و به‌ویژه شروطی که مربوط به تعیین اسناد و ارائه آن‌ها توسط ذینفع به بانک است، باید تا حد امکان روشن و بدون ابهام تنظیم شوند. این مطلب به‌ویژه هنگامی که اسناد متعددی از قبیل بارنامه، بیمه‌نامه، سیاهه تجاری و گواهی بازرسی باید توسط فروشنده به بانک ارائه شوند، از اهمیت بالایی برخوردار است. علاوه بر این در صورتی که بروز شرایط احتمالی خاص در آینده و نحوه مواجهه با آن‌ها در قرارداد بیع پیش‌بینی شده باشد، تا حدود زیادی از احتمال گنجانیدن شروط نرم در ال-سی پیش‌گیری می‌شود (Yanan, 2011: 226).

بهبود روابط درون‌سازمانی و همکاری با بانک‌ها

فروشنده باید تلاش کند تا سطح همکاری بین بخش‌های مختلف داخل شرکت را بالا ببرد و با بانک‌های دخیل در ال-سی در کشور خود در ارتباط باشد. روشن است که فروشندگان نه تنها باید اطلاعات کافی در مورد حوزه فعالیت تجاری خود داشته باشند بلکه لازم است سطح آگاهی خود نسبت به معاملات متضمن ال-سی را نیز ارتقا بخشند. این‌گونه معاملات در ذات خود از ماهیت پیچیده و متضمن ریسک برخوردارند، بنابراین همه بخش‌های شرکت باید در وهله نخست کار خود را به بهترین نحو انجام دهند و علاوه بر آن همکاری مؤثر هر بخش با بخش‌های دیگر از اهمیت بالایی برخوردار است. به علاوه فروشنده می‌تواند با برقراری ارتباط با بانک ابللاغ‌کننده ال-سی در کشور خود، از مشاوره و راهنمایی‌های این بانک در خصوص مفاد ال-سی بهره‌مند شود.

نکته قابل توجه در اتخاذ رویکرد پیشگیرانه این است که کارآمدی این رویکرد صرفاً بسته به تلاش‌های طرفین معامله تجاری بین‌المللی نیست، بلکه طرف‌های دخیل دیگر مانند بانک‌ها، وکلا و نهادهای بین‌المللی مرتبط نیز باید در این زمینه همکاری داشته باشند. دستیابی به سلامت و امنیت

در عملکرد ال-سی و کاهش میزان بروز تقلب در آن از طریق همکاری بین همه طرف‌های مذکور امکان‌پذیر است؛ بنابراین در ادامه به اقدامات پیشگیرانه‌ای که سایر طرف‌های دخیل در ال-سی می‌توانند انجام دهند، می‌پردازیم.

اقدامات پیشگیرانه بانک‌ها

مطابق مقررات مواد ۵ و ۱۴ از یو سی پی ۶۰۰ بانک‌ها نه با کالاها و خدمات و نه با انجام تعهدات طرفین در معامله بیع پایه، بلکه صرفاً با اسناد سرو کار دارند. از یک سو این مقررات باعث سهولت در روند معاملات تجاری بین‌المللی می‌شود و از دیگر سو ضریب بروز تقلب را افزایش می‌دهد چراکه در حال حاضر تنها وظیفه بانک‌ها بررسی ظاهر اسناد جهت تعیین مطابقت یا عدم مطابقت آن‌ها با شرایط مذکور در ال-سی است. محدود کردن وظیفه بانک به بررسی ظاهری اسناد ارائه شده توسط ذینفع و مسکوت گذاردن موضوع تقلب در معاملات متضمن ال-سی در مقررات یو سی پی ۶۰۰ منجر به انتقاد برخی صاحب‌نظران شده است. این منتقدین معتقدند که موظف دانستن بانک‌ها به بررسی انجام یا عدم انجام تعهدات موضوع قرارداد پایه توسط ذینفع ال-سی برای جلوگیری از بروز تقلب، امری ضروری است (Demir-Araz, 2002: 134). برخی دیگر نیز معتقدند که در نسخه بعدی یو سی پی باید به موضوع تقلب در اعتبارات اسنادی توجه ویژه‌ای مبذول شود (Gao and Buckley, 2002:66).

ارائه خدمات فوق‌العاده

یکی از اقداماتی که بانک‌های دخیل در ال-سی می‌توانند برای جلوگیری از بروز تقلب در ال-سی انجام دهند عبارتست از ارائه خدمات ویژه به مشتریان خود (Yanan, 2012: 343-354). ارائه خدمات ویژه بانکی در معاملات متضمن ال-سی برای نخستین بار در سال ۱۹۸۰ توسط کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (UNCTAD report, 1983, para.112: 32) مورد بحث و بررسی قرار گرفت. خدمات ویژه بانکی در یک مفهوم عبارتست از «ملزم شناختن بانک پرداخت کننده به بررسی اعتبار، اصالت و صحت اسناد ارائه شده توسط ذینفع، پیش از اقدام به پرداخت وجه ال-سی به وی» (UNCTAD report 1983, para. 112, p. 32)؛ اما به نظر می‌رسد که تحمیل چنین تعهداتی بر بانک‌ها غیر عملی است، چراکه کنترل اصالت تک تک اسناد و نیز

بررسی اصیل بودن امضای ذیل هر سند با توجه شمار زیاد شرکت‌های حمل‌ونقل بین‌المللی و نیز حجم وسیع اسناد ارائه شده به بانک‌ها در عمل امکان‌پذیر نیست (UNCTAD report 1983, para. 114, p. 33). علاوه بر این الزامی بودن انجام چنین اقداماتی توسط بانک‌ها منجر به تحمیل پرداخت هزینه خدمات بانکی اضافی بر متقاضی خدمات می‌شود. به همین دلایل پیشنهاد شده است که ارائه چنین خدماتی اختیاری باشد و در صورت تقاضای مشتری و پرداخت هزینه لازم، بانک‌ها اقدام به ارائه خدمات ویژه مذکور کنند (UNCTAD report 1983, para. 124, p. 36).

انجام بررسی‌های فوق‌العاده هنگام احتمال تقلب

در کنار انجام خدمات ویژه، بانک‌ها می‌توانند هنگام برخورد با علائم مشکوک بروز تقلب در ال-سی، اقدامات خاص بیشتری از قبیل تحقیق در مورد سابقه مالی مشتریان، بررسی ماهیت قرارداد پایه و تعهدات طرفین در آن و کنترل دقیقتر اسناد ارائه شده، را انجام دهند.

هنگامی که قربانی اصلی تقلب در ال-سی بانک باشد (برای مثال فروشنده و خریدار با تبانی قصد کلاهبرداری از بانک را داشته باشند)، ممکن است در نتیجه موفقیت آمیز بودن این تقلب خسارات سنگینی به بانک وارد شود. در چنین شرایطی کاملاً عاقلانه است که بانک در راستای حفظ منافع خود پیشینه تجاری و اقتصادی مشتریان خود را به دقت مورد بررسی قرار دهد و با ملاحظه دقیق ماهیت و مفاد معامله پایه به درستی دریابد که گشایش ال-سی برای تأمین مالی چه نوع فعالیت تجاری صورت می‌گیرد.

اگر بانک در هنگام بررسی ال-سی به موارد مشکوکی برخورد کند، بهتر است که رویه معمول و متداول خود را تغییر دهد و رویکرد محتاطانه‌تری را در پیش بگیرد. برای مثال ممکن است بانک با انجام تحقیقات و بررسی بیشتر در مورد اسناد ارائه شده توسط فروشنده، مغایرت‌هایی را که حاکی از بروز تقلب است مشاهده کند (Kuo-Ellen, 2002(b): 261). هر چند ممکن است انجام تحقیقات بیشتر مستلزم صرف کار و وقت بیشتری برای پرسنل بانک و در نتیجه هزینه بیشتری باشد، اما این رویه هم برای بانک و هم برای مشتریان آن به لحاظ جلوگیری از ورود خسارات تقلب، به صرفه است.

احتیاط در فعالیت‌های روزمره

علاوه بر موارد فوق الذکر، بانک‌ها باید به منظور پیش‌گیری از اینکه قربانی تقلب در ال-سی شوند، در فعالیت روزانه خود یک رویکرد احتیاطی اتخاذ کنند و با انجام اقدامات ذیل بروز تقلب احتمالی را کاهش دهند: ۱. ارائه برنامه‌های آموزشی برای کارمندان جهت کشف و شناسایی تقلب در ال-سی، ۲. توصیه و تأکید به مشتریان خود (فروشنده و خریدار) مبنی بر اینکه در خصوص اعتبار و خوش‌حسابی طرف مقابل تحقیق و بررسی کافی انجام دهند، ۳. توصیه به خریدار برای کنترل نهایی کالا، ۴. تأکید بر اینکه پرداخت وجه ال-سی صرفاً در مقابل ارائه اسناد انجام می‌شود و توصیه خریدار به اینکه از انجام معامله با طرفی که از اعتبار رضایت‌بخشی برخوردار نیست امتناع کند (Kuo-Ellen, 2002(a): 201).

علاوه بر این، بانک‌ها باید اعتبار متقاضی ال-سی را مورد بررسی قرار دهند و از جمله به شهرت تجاری، گردش مالی و توان پرداخت وی توجه ویژه داشته باشند. نهایتاً بهتر است تا بانک‌ها پیش از پرداخت وجه ال-سی هنگامی که اطلاعات دقیقی در مورد بروز اعمال متقلبانه توسط یکی از طرفین را دارند، با اعمال مناسب قاعده تقلب، از پرداخت مبلغ ال-سی به ذینفع خودداری کنند.

استفاده از خدمات اتاق بازرگانی بین‌المللی

شعبه جرائم تجاری اتاق بازرگانی بین‌المللی اقدام به ارائه رایگان برخی خدمات به اعضای خود می‌کند (Islam & Ahamed, 2008: 7). بانک‌های گشاینده و تأیید کننده اعتبار همواره می‌توانند اسناد ارائه شده توسط ذینفع را برای تأیید اصالت آن‌ها به این نهاد ارسال کنند. از آنجا که این نهاد به پایگاه‌های اطلاعاتی زیادی از بخش‌های مختلف دنیا دسترسی دارد، درخواست بررسی اصالت اسناد ارائه شده به بانک از این نهاد، احتمال بروز تقلب در این اسناد را کاهش می‌دهد.

اقدامات پیشگیرانه مشاوران حقوقی

نقشی که وکلا و مشاوران حقوقی در ارائه مشاوره و اقامه دعوا در پرونده‌های متضمن تجارت بین‌المللی ایفا می‌کنند از اهمیت زیادی برخوردار است. مشاوران حقوقی باید از مهارت‌ها و استراتژی‌های لازم برای اتخاذ یک رویکرد پیشگیرانه و بازدارنده در قبال مسائل و مشکلات

حقوقی برخوردار باشند (Taskinen, 2006: 227). علاوه بر این، در مواجهه با یک مسئله حقوقی بین‌المللی باید بتوانند فرهنگ‌ها و گرایش‌های حقوقی مختلف را مورد مقایسه قرار دهند و از بروز اختلافات و دعاوی تجاری احتمالی در این عرصه پیش‌گیری کنند (Nystén-Haarala, 2007).

اتخاذ رویکرد پیشگیرانه و بازدارنده باید هم در تنظیم قراردادهای و هم در مدیریت خطرات قراردادی مورد توجه مشاوران حقوقی قرار گیرد (Rudanko, 2007). در حال حاضر مدیریت خطر در حوزه تنظیم قراردادهای به‌عنوان بخش لاینفکی از چهارچوب مدیریت ریسک شرکت‌های تجاری درآمده است. تنظیم مناسب قراردادهای تجاری شرکت، احتمال بروز تنشها و اختلافات بعدی را کم می‌کند و در ضمن کارآمدی معاملات را افزایش می‌دهد (Contractual Risk Management, 2007). علاوه بر این یک قرارداد کارآمد باید حاوی واکنش مناسب در قبال وقوع یا عدم وقوع این یا آن اتفاق خاص باشد، احتمال بروز نقض توسط هر یک از طرفین قراردادی و شیوه‌های جبران خسارت را پیش‌بینی کند و نهایتاً شیوه حل و فصل اختلافات احتمالی ناشی از آن قرارداد را به روشنی بیان کند (Ibid). مطابق آنچه گفته شد در خصوص موضوع پیش‌گیری از تقلب در ال-سی، مشاوران حقوقی هر یک از طرفین باید به برخی نکات توجه کنند. اگر وکیل مورد نظر وکیل خریدار در یک بیع بین‌المللی است باید موارد ذیل را مد نظر قرار دهد:

۱. ارائه یک تحلیل صحیح از خطر تقلب در ال-سی و پیشنهاد مدیریت مناسب آن خطر به خریدار،
۲. باید هنگام کنترل مفاد یک قرارداد (قرارداد بیع پایه یا قرارداد ال-سی) با دقت شروط صریح یا ضمنی دوپهلوی را که ممکن است نشانه‌ای از تقلب باشند، شناسایی کند،
۳. نه تنها باید با قواعد و مقررات حقوقی کشور طرف تجاری مقابل آشنا باشد، بلکه باید آن‌ها را برای خریدار نیز تبیین کند (Haapio, 2009: 32-35) و
۴. باید قادر باشد تا بروز اختلافات احتمالی را پیش‌بینی کرده و راه‌حل‌های مختلف برای انواع اختلافات احتمالی را با موکل خود مورد بحث و بررسی قرار دهد (Forrest, 2007). به همین ترتیب وکیل فروشنده نیز باید به شروط نرم احتمالی در ال-سی توجه ویژه داشته باشد، با موکل خود در تنظیم دقیق و محتاطانه قرارداد بیع همکاری کامل داشته باشد و مفاد ال-سی را پس از دریافت آن توسط فروشنده، به دقت و در نخستین زمان ممکن کنترل کند.

بنابراین به‌طور کلی مشاوران حقوقی باید نسبت به مسائل و مشکلات حقوقی و اختلافات احتمالی با نگاه پیشگیرانه و بازدارنده بنگرند و همکاری نزدیکی با موکلین خود داشته باشند که

در این صورت قادر خواهند بود تا خطر بروز تقلب در ال-سی را به نحو شایسته‌ای مدیریت کنند.

نتیجه‌گیری

وقوع تقلب می‌تواند هزینه‌های جبران ناپذیری را بر تاجر یا شرکت تجاری تحمیل کند؛ بنابراین قرار گرفتن خطر تقلب در کانون توجه نظام مدیریت ریسک شرکت‌های تجاری از اهمیت به‌سزایی برخوردار است که این موضوع در خصوص مدیریت خطر تقلب در ال-سی نیز صادق است. دلایل متعددی وجود دارند که زمینه بروز تقلب در ال-سی را مهیا می‌کنند که عمده آن‌ها عبارتند از پرداخت وجه ال-سی از سوی بانک در قبال صرف ارائه اسناد ظاهراً منطبق با شرایط ال-سی، فاصله جغرافیایی بین متقاضی ال-سی و ذینفع و فقدان یک چهارچوب قانونی بین‌المللی پذیرفته شده در قبال پیش‌گیری از تقلب؛ بنابراین لازم است تا تمامی طرف‌های دخیل در ال-سی شامل متقاضی و ذینفع ال-سی، بانک‌های دخیل در ال-سی و مشاورین حقوقی طرفین به‌نوبه خود با اتخاذ اقدامات پیشگیرانه و بازدارنده احتمال بروز تقلب در معاملات بین‌المللی متضمن ال-سی را به حداقل کاهش دهند.

درخصوص مواجهه با موضوع تقلب در ال-سی به دو مشکل عمده می‌توان اشاره کرد: نخست اینکه در حال حاضر هیچ رژیم بین‌المللی پذیرفته شده‌ای برای مقابله با تقلب در ال-سی وجود ندارد و بنابراین موضوع تقلب تحت حاکمیت قوانین داخلی قرار دارد.^۱ دلیل این امر این است که تقلب موضوعی مربوط به نظم عمومی به حساب می‌آید و لذا یک مرجع صنفی همچون اتاق بازرگانی بین‌المللی صلاحیت قانونگذاری در این خصوص را ندارد. دوم اینکه رویکرد پیشگیرانه نسبت به تقلب در ال-سی تا کنون به ندرت در تحقیقات علمی مورد توجه قرار گرفته است. شمار فزاینده پرونده‌های مربوط به تقلب در ال-سی منجر به شناسایی قاعده تقلب به‌عنوان نخستین و مهم‌ترین استثناء بر اصل استقلال ال-سی شده است. درحالی‌که از یک سو هیچ تلاشی در راستای

۱. یو سی پی ۶۰۰ به عنوان مهم‌ترین مجموعه مقررات بین‌المللی در حوزه ال-سی موضوع تقلب را به سکوت برگزار کرده است و کنوانسیون آنسیرال راجع به ضمانتنامه‌های بانکی و اعتبارات اسنادی تضمینی (۱۹۹۵) نیز شامل ال-سی تجاری نمی‌شود.

یکسان سازی دیدگاهها نسبت به موضوع تقلب صورت نگرفته است، از سوی دیگر تعداد بسیار پرونده‌های تقلب در ال-سی، از اعتبار و رواج ال-سی به‌عنوان اصلی‌ترین شیوه پرداخت در تجارت بین‌الملل کاسته است.^۱

به هر حال، شناسایی روش‌ها و تدابیر پیشگیرانه با بهره‌گیری از راهکارهای حقوقی برای جلوگیری از هرگونه تقلب و سوء استفاده از اعتبارات اسنادی امر مهمی است که در مدیریت بازرگانی بین‌المللی، اهمیت و ضرورت آن انکارناپذیر است. از آنجاکه در حقوق موضوعه ایران قوانینی در مورد اعتبارات اسنادی و مقابله با تقلب در آن‌ها وضع نشده است و بانک‌های ایران براساس مصوبه شورای پول و اعتبار از مقررات یوسی پی تبعیت می‌کنند و مقررات یادشده نیز متعرض مسئله تقلب در اعتبار اسنادی نشده است، وضع مقررات خاص و نیز تدوین دستورالعمل‌هایی در این خصوص توسط بانک مرکزی ضروری به نظر می‌رسد.

References

- [1] AICPA. (2009). 'The Basics of Fraud Risk Management', Business Brief, Vol. 1, 4, available at <https://www.aicpa.org/content/dam/aicpa/interestareas/forensicandvaluation/resources/fraudpreventionanddetectionresponse/downloadabledocuments/managing-business-risk-fraud.pdf>, accessed 10 April, 2018.
- [2] Alavi, H. (2016). Mitigating the Risk of Fraud in Documentary Letters of Credit, *Baltic Journal of European Studies* Vol. 6, No. 1 (20), pp. 139-156.
- [3] Barton, Thomas D., 'Thinking preventively and proactively', 49 *Scandinavian Studies in Law*. (2006). pp. 71-92.
- [4] Biederman, David. (1998). 'Who Benefits from Bolero?' 17 *Traffic World*; Nov 16; 256, 7; ABI/INFORM Global.
- [5] Buckley, R. P. & Yang, Gao, X. (2002). The development of the fraud rule in letter of credit law: the journey so far and the road ahead,' *University of Pennsylvania Journal of International Law*, vol. 23, no. 4, pp. 663-712.
- [6] Buckley, R. P. & Yang, Gao, X. (2007). The evolution of the fraud rule in letter of credit law, Translated by Mashallah Bananiasari, *Law Reviews*, Issue 44, Pages 353-427, (In Persian).

۱. برای ملاحظه برخی از پرونده‌های تقلب در ال-سی در نظام قضایی ایران رجوع کنید به: حسن سلیمانی و مهسا اکبری، حقوق اعتبارات اسنادی و راهکارهای حقوقی مقابله با جعل و تقلب، ۱۳۹۵، انتشارات مجد، ص ۱۲۹ به بعد.

- [7] Carey, A & Turnbull, N. (2001). 'The boardroom imperative on internal control,' in J. Pickford (ed.) *Mastering Risk – Volume 1: Concepts*, Edinburgh: Pearson Education Ltd.
- [8] Christensen, K. (2003). 'Will the UCP help electronic trade grow up?' *Documentary Credits Insight*, vol. 9, no. 1(Jan-Mar).
- [9] Collyer, Gary. (2003). 'Will Online Letters of Credit Rule?' *Trade Finance London*, Sep, pp. 1-15.
- [10] Contractual Risk Management: Not just a Matter for Lawyer!' available at https://www.ifinsurance.com/web/industrial/sitecollectiondocuments/risk%20consulting/rm2_2007s1-32eng.pdf, accessed 10 April, 2018.
- [11] Crockford, Neil. (1980). *An Introduction to Risk Management*, Cambridge: Woodhead- Faulkner Limited, 1st ed.
- [12] Crouch, Emmund A.C. & Wison, Richard. (1982). *Risk/Benefit Analysis*, Cambridge & Massachusetts: Ballinger Publishing Company.
- [13] Demir-Araz, Yeliz. (2002). 'International Trade, Maritime Fraud and Documentary Credits', *International Trade Law & Regulation*, 8(4). pp.128-135.
- [14] Ellen, Eric. (1998). 'Complex L/C Frauds Put Banks at Risk', *DCI (ICC)*, winter, Vol. 4, No. 1, pp. 1-25.
- [15] Farrokhi, Hamid. (2010). *UCP 600, Article by Article Interpretation and Analysis by the UCP Drafting Group*, Tehran: Monetary and Banking Research Institute of Iranian Central Bank.(In Persian).
- [16] Forrest S., 'Managing and Preventing Disputes', *National Centre for Preventive Law, Mosten*, available at <http://www.preventivelawyer.org/main/default.asp?pid=essays/mosten.htm>, accessed 10 April, 2018.
- [17] Godier, K. (2001). 'Trends show a declining reliance on letters of credit,' *Documentary Credits Insight*, vol. 7, no. 3(July-September)
- [18] Gruner, Richard S., Lesson 9, 'How to Use Preventive Law Principle to Develop New Preventive Law Application', *Cyber Institute*, available at <http://www.cyberinstitute.com/preventivelaw/week36.htm> accessed 5 April, 2018.
- [19] Gu, Min. (2000). *The New Guide to L/C Operations*, International Business and Economics Press, 1st ed.
- [20] Haapio, Helena. (2009). *Invisible Terms & Creative Silence: What You Don't See Can Help or Hurt You*, *Contract Management*, September 2009, pp. 24–35, National Contract Management Association. (NCMA). available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2627129>, accessed 10 April, 2018.
- [21] Harfield, H. (1974). *Bank Credits and Acceptances*, 5th ed., New York: Ronald Press Company.
- [22] Hassas Yeganeh, Yahya. Daghani, Reza & Oskoui, Vahid. (2010). *Fraud Risk Management*, *Certified Public Accountant*, Issue 8, pp. 86-95, (In Persian).

- [23] Hertz, David B. & Thomas, Howard. (1983). Risk Analysis and Its Applications, New York: John Wiley & Sons.
- [24] <http://www.bolero.net>
- [25] <http://www.businessdictionary.com>
- [26] <http://www.unctad.org>
- [27] <https://www.lloydslistintelligence.com>
- [28] ICC. (2002). Trade Finance Fraud –Understanding the Threats and Reducing the Risk, A Special Report prepared by the ICC International Maritime Bureau (Paris).
- [29] Islam, S. & Ahamed, S. (2008). 'Preventing letter of credit fraud,' DIU Journal of Business and Economics, vol. 3, no. 2, pp. 1-12.
- [30] Kuo-Ellen, Lin S. (2002). 'Fraud in Documentary Credit Transactions', Journal of Money Laundering Control; Winter; Vol. 5, No. 3, pp. 197-207.
- [31] Kuo-Ellen, Lin S. (2002). 'UCP Needs to Change', Journal of Money Laundering Control, Vol. 5, No. 3, pp. 231-243.
- [32] Langrich, Reinhard. (2012). Letters of Credit in International Business Law, Translated by Saeed Hassani, Tehran: Mizan. (In Persian).
- [33] Monahan Gregory. (2008). Enterprise Risk Management: A Methodology for Achieving Strategic Objectives, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- [34] Murray, Daniel E. (1993). 'Letters of Credit and Forged and Altered Documents: Some Deterrent Suggestions', Commercial Law Journal, winter; 98, 4; pp. 504-530.
- [35] Nelson, Carl A. (2000). Import Export: How to Get Started in International Trade, Blacklick, OH, USA: McGraw-Hill Professional Book Group.
- [36] Niassari, Mashaallah. (2016). Letter of Credit law (Commercial and Standby). Tehran: Shahre Danesh, (In Persian).
- [37] Nystén-Haarala, Soili, 'Preventive Law é Some Theoretical and Practical Aspects', National Centre for Preventive Law, available at <http://www.preventivelawyer.org/main/default.asp?pid=essays/nysten-haarla.htm> accessed 5 April, 2018.
- [38] Pickett, K. H. Spencer. (2006). Enterprise Risk Management - A Manager's Journey, Hoboken, N J: John Wiley & Sons, Inc.
- [39] Rosmawani CheHashim & Nurul Shahnaz Mahdzan. (2014). 'Fraud in letter of credit transactions: The experience of Malaysian bankers', International Journal of Law, Crime and Justice, 42, pp. 224-236.
- [40] Rudanko, Matti, 'Preventive law and International trade', National Centre for Preventive Law, available at <http://www.preventivelawyer.org/main/default.asp?pid=essays/rudanko.htm>, accessed 10 April, 2018.
- [41] Shiravi, Abdul Hussein. (2013). International Trade Law, Tehran: SAMT publication. (In Persian).
- [42] Soleimani, Hassan & Akbari, Mahsa. (2016). Letters of credit law and legal

- remedies against fraud, Tehran: Majd, (In Persian).
- [43] Stoufflet, Jean. (2008). Fraud in Documentary Credit, Letter of Credit and Demand Guaranty, Translated by Mashallah Bananiasari, International Law Review, Volume 25, Issue 39, Pages 291-298, (In Persian).
- [44] Talebi, Mohammad & Shirzadi, Nazanin. (2011). Credit Risk Measurement and Management, Tehran: Samt, (In Persian).
- [45] Taskinen, Tommi K. J. (2006) 'Some thoughts on Proactive Counselling and Legal Mentality', Scandinavian Studies in Law, 49, pp. 227-236.
- [46] UNCTAD. (1983). 'Review and Analysis of possible Measures to Minimize the Occurrence of Maritime Fraud and Piracy', TD/B/C.4/AC.4/2, 21 September 1983, available at http://www.unctad.org/en/PublicationsLibrary/c4ac4d2_en.pdf, accessed 10 April, 2018.
- [47] UNCTAD. (2003). 'A Primer on New Techniques Used by the Sophisticated Financial Fraudsters with Special Reference to Commodity Market Instruments' (UNCTAD/ DITC/COM/39). 7 Mar., available at http://www.unctad.org/en/Docs/ditccom39_en.pdf, accessed 10 April, 2018.
- [48] Van Houtte, Hans. (2002). The Law of International Trade, London: Sweet & Maxwell, 2nd ed.
- [49] Yanan Zh. (2011). Approaches to Resolving the International Documentary Letters of Credit Fraud Issue, Publications of the University of Eastern Finland.
- [50] Yanan, Zh. (2012). Documentary letter of credit fraud risk management,' Journal of Financial Crime, vol. 19, no. 4, pp. 343-354.
- [51] Young, Peter C. & Tippins, Steven C. (2001). Managing Business Risk: An Organization-Wide Approach to Risk Management, New York: American Management Association.
- [52] Zoughi, Mohammad Saleh. (2017). Documentary Credit Uniform Rules (UCP600). Tehran: Iranian Committee of International Chamber of Commerce Publication, (In Persian).